

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
International Journal of Social Sciences
ISSN 2548-0685 www.sobider.net

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

Refik Kasım*

Mikail Dumlu*

Özet

Velâ ve Berâ kavramları İslam Dininin temelini teşkil eden konulardandır. Kısaca Allah (c.c.) için sevmek ve Allah (c.c.) için buğzetmek olarak tarif edebileceğimiz bu kavramlar İslam tarihi boyunca farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bazı marjinal çevreler bu kavramları aşırı denebilecek tarzda anladıkları için birçok mü'mini tekfir ve tecrid etme hatasına düşmüşlerdir. Diğer taraftan konuyu yanlış anlayan veya gereği gibi bilmeyen kişiler de din düşmanı diyebileceğimiz şahıslarla sanki mü'min kardeşleriymiş gibi sıkı dostluklar içerisine girerek kendi imanlarına ve İslam toplumuna zarar verebilmişlerdir. Mü'minlerin kimleri sevip kimleri sevmeyeceğini Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler ışığında açıklamaya gayret ettiğimiz bu çalışmamızda gerçek sevgiye kimin lâyık olduğunu, Allâh Teâlâ (c.c.) ve Resûlullâh (s.a.v.) Efendimize karşı muhabbetimizin nasıl olması gerektiği konusunu irdelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: İslâm, Kur'an-ı Kerim, Velâ, Berâ, Sevgi.

To Love God and Messenger in The Context of Loyalty and Enmity

Abstract

Loyalty and enmity are the basic subjects of Islamic Religion. In short, these concepts that we can describe as love for Allah (c.c.) and grumbling for Allah (c.c.) have been interpreted differently throughout the history of Islam. Some marginalized circles have fallen into the error of many beliefs and experiences because they perceive these concepts in a way that they can try extreme. On the other hand, those who have misunderstood or who do not know what it is like to be an enemy of religion are able to harm their own beliefs and Islamic society by entering into tight friendships as if they were beloved brothers. We have tried to explain how the beloved ones love and whom they love and who we are trying to explain in the light of the Holy Qur'an and hadiths, who is worthy of true love, and how our love should be against Allâh (c.c.) and Resulullah (s.a.v.)

Keywords: İslam, Holy Quran, Loyalty, Enmity, Love.

* Malatya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi

* Doktora Öğrencisi. İbni Sina İmam Hatip Ortaokulu Müdürü, [Orcid.org/ 0000-0003,0140-3373](https://orcid.org/0000-0003,0140-3373),
mikaildumlu@hotmail.com

Giriş

Hz. Âdem ve Hz. Havvâ'nın soyundan gelmesi itibâriyle aslında bütün insanlar kardeşlerdir. Fakat ne yazık ki ilk insanın evlatları olan Hâbil ve Kâbil'den itibâren nefis ve şeytanın kıskırtmaları sevgi ve muhabbetle birbirlerine bağlanmaları gereken kardeşlerin arasına kin ve nefretin girmesine sebep olmuştur. Bu durum o günden başlayarak kıyamete kadar gelecek olan bütün insanları eleğinden geçirecek bir sınavın tezâhürüdür. Zîrâ her insan nefis sâhibidir, terbiye edilmemiş her nefis ise kötülüğü olanca kuvvetiyle emreden “emmâre” sıfatlarıyla muttasıftır. Ancak Yüce İslâm Dini bütün inananları özel bir kardeşlik statüsüne alarak aralarında çok özel ve sonuç itibâriyle gerçek dostluğu temin edecek bir kardeşlik hukûku ihdâs etmiştir. Bunun en güzel örneklerini muhâcir ve ensâr sahabîler İslâm tarihine takdîm etmişlerdir. Daha sonra yaşayacak olan mü'minlerden beklenen kardeşlik de bu kardeşliktir. Ama ne yazık ki Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in vefâtı ile Yüce İslâm dininin en güzel yaşandığı asr-ı saadetin son bulmasının hemen ardından günümüze kadar geçen zaman zarfında Müslümanlar arasında zaman zaman birçok fitne ve nifak tohumları filizlenmiş ve İslâm toplumu çok büyük buhrânlar içerisine girmiştir. Şüphesiz ki bu durumun sebebi Resûlullâh (s.a.v.) Efendimizin yaşayarak ve yaşatarak ortaya koyduğu İslâm hayat nizâmını gereği gibi anlayamayışımız ve yaşayamayışımızdır. Bu sebeple makalemizde Allâh Teâlâ (c.c.)'ya, onun Resûlüne (s.a.v.) ve mü'min kardeşlerimize karşı “Velâ ve Berâ” kavramları kapsamında nasıl bir tavır takınmamız gerektiği konusunu irdelemeye çalışacağız.

Velâ ve berâ kavramları İslâm Dîninin îman esaslarıyla doğrudan alâkalıdır. Bu sebeple her Müslümanın bu kavramları iyi anlaması ve mücebince amel etmesi elzemdir.

Velâ lügatte sevmek, dost olmak, yardım etmek, iki şey arasında tercihte bulunmak, destek olmak ve arkadaşlık yapmak manalarına gelmektedir. Birine veya bir şeye yakın olmak, yanında yer almak, birisi hakkında sorumlu olmak, mes'ûliyetini yüklenmek, korumak, yönetmek gibi manâlara da gelir.

2

Berâ kelimesi ise uzaklaşmak, berî olmak, mesâfeli durmak gibi ma'nâlara gelmektedir. Şirkten, müşriklerden, şirke dayananlardan, Allâh dışında her ne olursa olsun tapınılan bütün tağutlardan ve onlara ibâdet etmekten, hak dinden uzaklaştıran her şeyden nefret etmektir. Terim olarak “Berâ” bütün şeytanî fiiller, sözler ve şeytanın yardımcılarında kurtulmak ve

² Bkz. el-İsfahanî, Hüseyin b. Muhammed Rağîb. *el-Müfredât fi Ğaribi'l-Kur'ân*, Dâru Kahraman, İst., 1986, 'ءلاو' mad.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

uzak olmaktır. Berâ bir fikir, inanç, mezhep cemaat veya bir gruba tabi olmamak, itaat ve îmân etmemek ve onlara müvâlât etmemektir.

Velâ ve berâ kelimeleri birbirlerinin tam zıddıdır. Istılâh olarak Allâh Teâlâ (c.c.) için sevmek, yine Allâh Teâlâ (c.c.) için buğzetmek şeklinde tanımlanabilir. Kur'ân-ı Kerîm'de birçok âyet-i kerîmede mü'minlerin kimleri dost kimleri düşman edinmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Velâ kavramı Allâh için sevmeyi karşılarken, berâ kavramı da Allâh için buğzetmeyi ifâde etmektedir. Öyleyse her müslümanın bu konudaki âyet-i kerîmeleri ve hadîs-i şerîfleri güzelce öğrenerek mücebince amel etmesi boynunun borcudur. Çünkü bu konu o kadar önemlidir ki, yanlış anlaşılıp itikad ve muâmelâta sirâyet ederse maazallâh mü'mininîmânını tehlikeye atabilir. Konu bu kadar önemli olduğuna göre Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîs-i Şerîfler ışıında izâh etmeye çalışalım.

Kur'ân-ı Kerîm'de Velâ İle İlgili Âyet-i Kerîmeler: Her ne kadar îmanın kemâl derecesindeki farklılık miktârınca farklar olsa da Allâh Teâlâ (c.c.)'ya ve Resûlullâh (s.a.v.) Efendimize îman eden her mü'minin Allâh ve Resûlünü sevdiği noktasında şüphe yoktur. Zîrâ Allâh ve Resûlünü sevmediği halde îman ettiğini îlan eden birisi Kur'ân-ı Kerîm ve sünnet-i seniyyeye göre art niyetli bir münâfıktır. Zaten Kur'ânve Sünnet mü'minlerin mü'minleri sevmesini zorunlu kılmıştır. Konumuzu örneklendirmek için şu âyet-i kerîmeleri zikredebiliriz:

1. Kâfirleri Dost Edinmenin Yasaklandığı Âyet-i Kerîmelere Örnekler

“Ey îman edenler! Eğer küfrü îmana tercih ederlerse, babalarınızı ve kardeşlerinizi bile dost edinmeyin. İçinizden kim onları dost edinirse işte onlar, zâlimlerin ta kendileridir. De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşîretiniz, kazandığınız mallar, kesâda uğramasından korktuğunuz ticâret ve beğendiğiniz meskenler size Allâh'tan, Peygamberinden ve onun yolunda cihâd etmekten daha sevgili ise, artık Allâh'ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allâh fâsık bir topluluğu doğru yola erdirmez.” (Tevbe, 9/23-24)

“Ey îman edenler! Benim ve sizin düşmanlarınızı dostlar edinmeyin (Mümtehine, 60/1)”

“Allah'a ve âhiret gününe îman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soy-sopları olsalar bile, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. İşte Allah onların kalplerine îmanı yazmış ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan ve oralarda ebedi kalacakları cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.” (Mücâdele, 58/22)

Bu âyet-i kerîmelerde görüldüğü üzere Yüce Rabbimiz kendi düşmanlarını düşman edinenleri dostları arasına alarak cennetiyle mükâfatlandırmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“Ey inananlar! Yahudi ve Hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edirse kuşkusuz o da onlardandır. Şüphesiz Allah zâlimler topluluğunu doğruya iletmez.” (Mâide, 5/51)

Bu âyet-i kerîmede her ne kadar Müslümanlara dost gibi görünseler dahi kâfirlerin aslında birbirlerinin dostu olduğunu ve mü’minlerin onların dostmuş gibi görünmelerine aldanmamaları gerektiğini vurgulamaktadır.

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

“Allah sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara âdil davranmaktan men etmez. Şüphesiz Allah âdil davrananları sever.”(Mümtehine, 60/8)

Dikkat edilirse bu âyet-i kerîme’de Allâh Teâlâ (c.c.) onları sevmekten değil onlara âdil davranmaktan men etmediğini buyurmaktadır.

2. Kâfirleri Dost Edinmenin Yasaklandığı Hadîs-i Şerîflere Örnekler

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) “Kim bir kavme benzerse onlardandır” buyurmuştur.(Ebû Dâvûd, Libâs, 4)

Bir kavme benzemek çeşitli şekillerde olabilir. Bu benzeyiz giyim-kuşamda, örf âdetlerde, gelenek-göreneklerde, yaşam tarzında, inanç sistemlerinde olabilir. Bu sebeple konu detaylı olarak düşünülmeli ve Cenâb-ı Hak (c.c.)’ın ve Resûlullâh (s.a.v.)’in emir ve tavsiyelerinin dışına çıkılmamasına gayret sarf edilmelidir.

Resûlullah (s.a.v.) Efendimizin şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: “İmanın en sağlam dayanağı Allâh için dostluk etmek, Allâh için düşmanlık yapmak; Allâh için sevmek ve Allâh için nefret etmektir.”³

Bu konuda İbn-i Abbas (r.a.)’ın şöyle dediğini rivayet edilmiştir: “Allâh için seven, Allâh için düşmanlık eden, Allâh için itaat eden, Allâh için nefret eden kişi Allâh’ın velâyetini/dostluğunu kazanmıştır. Ve böyle olmadıkça hiçbir kul çok namaz kılsa ve oruç

³Muhammed Said el-Kahtâni, *el-Velâ’ ve’l-Berâ’ fi’l-İslam*, (1. Baskı) Dâr-u Tîbet-I Mekke el-Mükerreme, Riyâd 1402/1982, s.42.

tutsa da îmânın tadına varamayacaktır. İnsanların kardeşlik anlaşmaları dünyevî işler için gerçekleşmiştir. Bu da sahiplerine fayda vermeyecektir.”⁴

Bu durumda mü'minleri dost edinmek ve kâfirleri dost edinmekten kaçınmak îmânın bir gereği olmaktadır.

Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuştur: “*Nefsim kudret elinde olan Allâh'a yemin olsun ki sizden biriniz beni babasından, çocuğundan ve bütün insanlardan daha çok sevmediği sürece, îmân etmiş olmaz!*”⁵ Hz. Ömer ile aralarında geçen bir diyalogda ise “*Ya Ömer! Sen beni canından daha fazla sevmediğin sürece îmân etmiş olmazsın!*” buyurmuştur.⁶ Şüphesiz ki, Resûlullâh (s.a.v.) Efendimizi bu derecede seven birisi onun sevmediklerinden teberrî edecektir. Asla onları dost edinmeyecektir.

3. Mü'minleri Dost Edinmenin Gerekliğini İfâde Eden Âyet-i Kerîmelere Örnekler

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Mü'minler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.” (Hucurât, 49/10)

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

Onlardan sonra gelenler ise şöyle derler: “Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin tutturma! Ey Rabbimiz! Şüphesiz Sen çok esirgeyicisin, çok merhametlisin. (Haşr, 59/10)

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

“Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler.” (Fetih, 48/29)

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُبَيِّمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاغِبُونَ * وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

“Sizin dostunuz ancak Allah'tır, Resûlüdür ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren mü'minlerdir. Kim Allah'ı, onun peygamberini ve inananları dost edinirse bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galip gelenlerin ta kendileridir.” (Mâide, 5/55-56)

⁴Ebû Nu'aym, Ahmed b. Abdullah el-İsfahânî, *Hilyetu'l-Evliyâ* es-Se'âde, Mısır ts, I, 312; İbn Recep el-Hanbelî, Câmi'u'l-'Ulumi ve'l-Hikem, (3. Baskı), Mustafa el-Bânî el-Halebî, Mısır 1382h, s.30; Qasem, Rafeg Hamood Najî, *Kur'an'da Velâyet ve Berâet*, (Basılmamış Doktora Tezi) AÜSBE, 2016, s.7.

⁵Buhari, Muhammed b. İsmail Buhari, *Sahihul Buahari*, (1.Baskı), (Tahkik: Muhammed b. Zühreir b. Nasır en Nasır), İhyau Trasil-Arabî, Beyrut 2001, İman, 10.

⁶Buharî, İman ve Nüzür, 161.

Bu âyet-i kerîmeler mü'min olmanın dayanılmaz hazzını yaşatan birer âbide konumundadır. Bizler hiç tanımadığımız bizden önceki kardeşlerimize muhabbet besleyerek kendilerine duâ ediyoruz. Günâhlarının affedilmesi için yalvarıyoruz. Bu durum gerçekten memnûniyet ve güven verici bir hâdisedir. İnanıyoruz ki bu âyet-i kerîmelerin mücebince amel edenleri Cenâb-ı Hak (c.c.) affedecektir. Bizim için de ölümümüzden sonra bize duâ edecek birilerinin var olacağına inanmak gerçekten ümit verici bir durumdur. Yalnız arkamızdan duâ edecek nesillerin yetiştirmek için de toplum olarak üzerimize düşen sorumluluklarımızı yerine getirmek durumunda olduğumuzu bilmemiz gerekmektedir.

4. Mü'minleri Dost Edinmenin Gerekliliğini İfâde Eden Hadîs-i Şerîflere Örnekler

“Kişi dostunun dini üzeredir. Öyleyse her biriniz, kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin.” (Ebu Davud, Edeb, 19, Tirmizi, Zühd, 45)

“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlike anında yalnız bırakmaz. Kim kardeşinin ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. Kim bir Müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o sebeple onu Kıyamet gününün sıkıntısından kurtarır. Kim bir Müslümanın ayıbını örterse, Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.” (Ebu Davud, Edeb 46; Müslim, Birr 58)

“Mü'minler birbirlerini sevmekte, acıtmakta ve korumakta bir vücuda benzerler. Bedenin bir organı hastalandığında diğer organlar bu sebeple uykusuzluk ve ateşli hastalığa tutulurlar.” (Buharî, Edeb 27)

“Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız!”(Müslim, İmân 93-94; Tirmizî, Et'ime 45;İbn Mâce,Mukaddime 9)

“Mü'min mü'minin aynasıdır, mü'min mü'minin kardeşidir, (ihtiyaç duyduğunda) onun geçimini temin eder, zarardan-ziyandan korur ve huzurunda da gıyabında da elinden geldikçe onu savunur.” (Ebu Davud, Edeb, 49)

Görüldüğü üzere Yüce İslâm Dini mü'minler arasında mükemmel bir kardeşlik müessesesi oluşturarak iki dünya saadetini temin edecek formülleri bütün inananların istifâdesine sunmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de Allâh Teâlâ,Resûlü ve Mü'minler ile ilgili Velâ ve Berâ ayetleri:

A. Allâh Teâlâ (c.c.)'ya ait Velâ ve Berâ

Allâh Teâlâ velâyeti ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ
تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

“De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesâda uğramasından korktuğunuz ticâret, hoşlandığınız meskenler size Allâh'tan, Resûlünden ve Allâh yolunda cihâd etmekten daha sevgili ise, artık Allâh emrini getirinceye kadar bekleyin. Allâh fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.”(Tevbe: 9/24.)

Merhûm Elmalılı tefsîrinde bu âyet-i kerîmeyi şöyle açıklamaktadır: “Ey mü'minler atalarınızı ve kardeşlerinizi, îmâna karşı küfrü sevmek istedikleri takdirde evliya ittihaz etmeyiniz. Yani başkaları şöyle dursun velileriniz olan babalarınız ve kardeşleriniz bile küfrü sevgili addeder, sevmek ister, îmâna karşı tercih ve ihtiyar eyler, ısrarlarından vaz geçmeleri ümidi kalmazsa onları da velileriniz tutmayın. Velâyetlerini tanımayın, emr-ü iradelerine tabi' olub da küfre hizmet ve muavenet etmeyin, onları kendinize şefik ve zahîr saymayın, hâsılı karâbet hissiyyatını ve atalara, akrabaya ihsan hakkındaki evamir-i ilâhiyyeyi küfürden ve bervechi balâ müşriklerden berâete mani' zannetmeyin ve sizden her kim onlara tevellâ ederse –velâyetleri altına girer, dostluğu kabul eyler, nusret ve istinsarda bulunur, tefviz-i umur eder, teberri eylemezse bunlar -bu tevelliği yapanlar- da o zalimlerden başka bir şey değildirler. Zîrâ velâyeti ehil ve mevkî'inin gayriye koymak haksızlığını irtikâb etmişlerdir. Allâh bunlara da hidayet etmez.”⁷

Bu âyet-i kerîme Allâh ve Peygamber sevgisinin ve bunları her şeyden üstün tutmanın vacip olduğuna delildir. Çünkü bu ayette sayılan sekiz şeyi Allâh ve Resûlünün sevgisinin ve O'nun yolunda cihadından daha sevgili tutanlar ile ilgili şiddetli bir tehdit ve kesin bir azap bildirimidir.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ
أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Allâh, inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlere gelince, onların dostları da tâğuttur, onları aydınlıktan alıp karanlığa götürürler. İşte bunlar cehennemliklerdir. Onlar orada devamlı kalırlar.” (Bakara: 2/257)

“يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ”

⁷Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, (Kom.: Ali Bulaç ve ark.) Akçağ Yay., Ankara 1995, 2489.

“Rızasını arayanı Allâh onunla kurtuluş yollarına götürür ve onları iradesiyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır, dosdoğru bir yola iletir.” (Maide: 5/16)

“Yani O, mü’min kullarını küfür ve şüphe karanlıklarından, şeytana ve onun ortaklarına kulluktan Hakk’ın apaçık, açıklayıcı, kolay ve aydınlık nuruna çıkarır. Çünkü O, kullarının yüce ve münezzehten olan yöneticisidir. Kâfirlerin dostu ise şeytanlardır. Bunun sonucu olarak o onlara içinde buldukları cahillik ve sapkınlıkları süsler, onları hak yoldan çıkarır da onlar küfre ve iftiraya yönelirler. Sonra Allâh Teâlâ şu sözüyle onlara ateş ehli olduklarını işâretle bildirir. (İşte bunlar cehennemliklerdir. Onlar orada devamlı kalırlar.)”⁸

Bu durumda Allâh Teâlâ şu ayetiyle velâyet ve berâeti kendi zatına mahsus hale getirmiştir:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Allâh her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!” (Bakara: 2/286)

Allâh Teâlâ “Sen bizim Mevlâmızsın” sözünde velâ’nın, “Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et” sözünde de berâ’nın kendi zâtına mahsus olduğunu beyan etmiştir. Bunun anlamı şudur: ‘Ey Rabbim! Sen bizim Mevlâmızsın, biz kâfirlerden ve onların işlerinden sana sığınırız. Çünkü “Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!” ifadesiyle velileri olması yönüyle kâfirlerden Allâh’a sığınmaktadırlar. Böylece ayet velâ’ ve berâ kavramlarını lafızda olmasa da anlamda birleştirmiştir. Yüce ve münezzehten olan Allâh’ın duâ ile bize beyan ettiği ve “Sen bizim Mevlâmızsın” sözüyle biten âyette kastedilen şudur: Senden başka duamıza cevap verecek ve bize yardım edecek kimse yoktur. İbn Abbas “Sen bizim Mevlâmızsın” sözünü, bize en yakın olan sensin! şeklinde tefsir etmiştir.⁹

Allâh Teâlâ (c.c.)’nin velâ ve berâ vasıflarına göre kimleri sevdiği, kimleri sevmediği konusunda fikir sâhibi olmak için aşağıdaki âyet-i kerîmelerin incelenmesinde fayda vardır. Kur’ân-ı Kerîm’de Allâh Teâlâ (c.c.)’nin sevdiği ve sevmediği davranışlar (dolayısıyla bu davranışlara sahip olan kullar) şöyle sıralanmıştır:

⁸ İbn Kesîr, I, 685; İbn Kayyım el-Cevzî, Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb b. Sa’d Şemsuddîn, *el-Cevâbu’l-Kâfi limen Se’ele ‘ani’d-Dâ’i ve’d-Devâ’i*, (1. Baskı) Dârü’l-Ma’rife, Beyrut 1997, I, 136.

⁹ Abdullah İbn Abbas, *Tenvirü’l-Mikyâs min Tefsiri İbn Abbas*, Darü’l-Kütübü’l-İlmiyye, Beyrut 1412/1992, I, 42.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

Allah'ın sevdiği kullar: Allah, habîbine (s.a.v.) tabi olanları sever:

”قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ“

”De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.”(Âl-i İmran, 3/31)

”Allah iyilik yapanları sever.”(Bakara, 2/195.)

”إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ النَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ“ (Bakara, 2/222)

”Allah, fenâlıktan sakınanları sever.”(Âl-i İmran, 3/76)

”وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ“ (Al-i İmran, 3/146)

”إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ“ (Âl-i İmran, 3/159)

”إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ“ (Mâide, 5/42)

İman ettikten sonra Allâh Teâlâ (c.c.)'nin sevgisini kazandıracak davranışların ahlâkî nitelikli davranışlar oldukları dikkati çekmektedir.¹⁰

Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın sevgisinden uzaklaştıracak bazı davranışlara da yer verilmiştir. Bu davranışları âyetlerle belirtmek faydalı olacaktır.

”إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ“ (Bakara, 2/190)

”وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ“ (Bakara, 2/205)

”وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ“

”Allah, küfürde ve günahta ısrar eden hiç kimseyi sevmez.”(Bakara, 2/276)

”وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ“ (Âl-i İmran, 3/57)

”إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا“

”Allah, kendini beğenen ve dâima böbürlenip duran kimseyi sevmez.” (Nisa, 4/36)

”إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ“ (En'am, 6/141)

”إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ“ (Kasas, 28/36)

B. Resûlullah (s.a.v.) Efendimize Yönelik Velâ ve Berâ

Allâh Resûlünü (s.a.v.) sevmek aynı zamanda Allâh Teâlâ'ya yönelik velâ' ve berâ'dır. Resûlü sevmek bizzat onu göndereni sevmektir. O halde sevginin varlığı Allâh Teâlâ'ya ve Resûlüne yönelik velâyetin varlığının ispatıdır. Bu meyânda Allâh (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

”قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ“

”De ki: “Eğer Allâh'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allâh da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allâh çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”(Al-i İmrân: 3/31)

¹⁰Güzel, Fahri, *Sevgi Ekseninde İnsan-Allah İlişkisi*, AÜSBE, (Yüksek Lisans Semineri), Erzurum, 2000, s.27; Dumlu, Mikail. *Tasavvufî Düşüncede Muhabbet*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) AÜSBE, 2002, s.79.

“Anlaşıyor ki Allâh’ı sevmenin nicelik ve niteliği, elçisine tabi olmanın nicelik ve niteliğiyle doğru orantılıdır. Allâh’ı seven bir mü’min, elbette Allâh’ın da kendisini sevmesini, bütün hata ve kusurlarını bağışlamasını arzu edecektir. O hâlde bunun yolu, Allâh’ın elçisini iyi tanımak, onu sevmek ve ona tabi olmaktan geçmektedir. Bunu içtenlikle arzu eden mü’min, öncelikle Kur’ân-ı Kerîm vâsıtasıyla Resûlullah (s.a.v.)’ı bütün yönleriyle iyi tanımalı, onu kendisine örnek edinmeli ve sünnetine tabi olmalıdır. Ancak bunları yapan Allâh’ı gerçekten sevmiş olur.”¹¹

Kur’anî bağlamda Peygamber (s.a.v.)’e uyma şartına bağlı olan Allâh Teâlâ’nın sevgisi ile ilgili bir soru ile başlayan ayet şunu açıklamaktadır: Allâh Teâlâ’yı seven, O’nun Resûlünü de sever. Sevgi ise sadece soyut bir sözden ibaret değildir. Sevgi ancak itaat şartına bağlı söz ve eylem demektir. Allâh Teâlâ kitabında: (bana uyun ki) ifadesiyle bunu açıklamıştır. Sevginin şartı Allâh ve Resûlüne itaat edip uymaktır. Allâh sevgisi ise Resûlünü sevmek ve ona uyma şartına bağlıdır.

Zemahşerî’nin dediği gibi kulların Allâh’a sevgisi şahsi iradelerinin ve ibadeti sadece O’na has kılmanın ve ibadet isteğinin mecâzî ifadesidir. Allâh’ın kulları sevmesi ise onlardan razı olması, fiillerini övmesidir. Bu durumda âyetin anlamı şöyle olmaktadır: “Ey Muhammed irşad ve beyan sûretinde insanlara de ki: Eğer iddia ettiğiniz gibi Allâh’ı gerçekten seviyorsanız bana uyun. Çünkü sizin bana uymanız Allâh’ın sevgisini kazanmaya ve günahlarınızı bağışlamasına ulaştırır. Bu böyledir çünkü Allâh sevgisi bir iddiâdan ibâret değildir. Böylece Allâh Teâlâ, sevgisinin O’nun emirlerine uymakla, yasaklarından sakınmakla ve O’na hakkıyla saygı göstermekle gerçekleşeceğini âlemlere rahmet olarak gönderdiği peygamberinin diliyle bildirmiştir.

Allâh Teâlâ, peygamberine itaati yüceltmiş ve kendisine itaat ile birlikte zikretmiştir:

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

“Kim peygambere itaat ederse, Allâh’a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse, (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik.” (Nisâ: 4/80)

“Beğavî’ye göre bu ayet hakîki ve derin anlamıyla Resûlullah’a itaati ve ona yönelik velâ’yı gerektirmektedir. Çünkü bu ayet Resûlullah’a saygı göstermeyen ve ona iftira atan, onunla ilgili kötü söz söyleyen münafıklara bir cevaptır. Bu yüzden Müfessirler şöyle açıklamışlardır: “Biz her peygamberi sırf Allâh’ın izni ile itaat edilmek üzere gönderdik.” (Nisâ: 4/64) âyeti nazil olunca Abdullah b. Ubeyy: ‘Muhammed bizim Allâh’tan ayrı olarak kendisine itaat etmemizi emretti’ dedi. Bunun üzerine (Kim Peygambere itaat ederse, Allâh’a itaat etmiş olur.) ayeti nazil oldu. Çünkü Resûlullah (s.a.v.) sadece Allâh’ın kendisine

¹¹ Duman, Beyânu’l-Hak, III, s. 206-207.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

emrettiğini emreder. Yani “Kim Resûle itaat etmekten yüz çevirirse bilsin ki biz seni onlara bekçi olarak göndermedik. Kim bana itaat ederse muhakkak Allâh’a itaat etmiş olur; her kim de bana isyan ederse muhakkak Allâh’a itaat etmiş olur.”¹²

“Allâh’a ve Peygambere itaat edin ki size merhamet edilsin.” (Ali İmran: 3/32) âyet-i kerîmesinde ise merhamet olgusunun itaat emri ile şartlandırıldığı görülmektedir. Şart göz önünde bulundurulduğunda, Allâh’a itaat edilip Peygambere itaat edilmemesi merhametten mahrum kalınacağı anlamı ayetin muhtemel anlamlarından bir tanesidir denilebilir. Bu da Allâh’ın merhametine mazhar olabilmenin şartının hem Allâh’a hem de Peygambere itaat etmek olduğunu ortaya koymaktadır.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Bunlar, Allâh’ın sınırlarıdır. Kim Allâh’a ve elçisine itaat ederse, onu altından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur. Kim Allâh’a ve elçisine isyan eder ve onun sınırlarını aşarsa, onu da içinde ebedi kalacağı ateşe sokar. Onun için alçaltıcı bir azab vardır.” (Nisa:4/13-14)

Âyet-i kerîmeden anlaşıldığı gibi Allâh Teâlâ itaat sınırlarını belirlemiş, kendisine ve Peygambere karşı başkaldıranları da cehennem ateşiyle cezalandıracağını vaat etmiştir. Buna karşılık emirlerine ve yasaklarına uyanları da cennet ile müjdelemiştir.

“Allâh ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman, hiçbir Mü’min erkek ve hiçbir Mü’min kadın için kendüleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allâh’a ve Resûlüne karşı gelirse, şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır.” (Ahzab: 33/36)

Başka bir ayette de Allâh Teâlâ başkaldırma cezası ile ilgili şu şekilde buyurmaktadır: “(Benim görevim,) Yalnızca Allâh’tan olanı ve O’nun gönderdiklerini tebliğ etmektir. Kim Allâh’a ve O’nun elçisine isyan ederse, içinde ebedî kalıcılar olmak üzere onun için cehennem ateşi vardır.” (Cin:72/23)

İman ile muttasıf olanlar Allâh’a itaat eder ve Resûlünün emrettiğine razı gelirse onlar Allâh’ın rızasına, muhabbetine ve Naîm cennetine girmeye hak kazananlardır. Onlar mutlak hayra ulaşmışlardır.¹³ Bütün bunlar hiç şüphesiz Allâh’a itaat ve ondan korkma ile gerçekleşir. Ancak biliyoruz ki itaat gerçek manada îmân etmeyi, aynı şekilde kalplerindeki îmân ile halis ibadet etmeyi gerektiren sadık îmânı gerektirir. İşlerinde Allâh ve Resûlünün hüküm vermesini istediklerinde -velev ki isteklerine muvafık veya muhalif olsun- onlar işittik

¹²Beğavî, Ebu Muhammed el-Hüseyn b. Mesud, *Meâlimü't-Tenzil*, (Thk: Muhammed Abdullah en-Nemir), Darü Taybe, Suudi Arabistan 1417/1997, II, s. 253.

¹³ Komisyon, *el-Müntehab*, Müessesetü'l-Ehram, Mısır 1416/1995, I, 250; Muhammed Muhammed Abdüllatif el-Hatib, *Evdahü't-Tefasir*, el-Matbaa'l-Mısriyye, Kahire 1964, I, 431; Sadî, er-Rahman b. Nasır, *Teyisirü'l-Kerimi'r-Rahman fi Tefsiri'l-Kelami'l-Mennan*, Müessesetü'r-Risale, 1420, I, 322; Fethü'l-Beyan, V, 185.

ve itaat ettik derler. Yani bizler Allâh ve Resûlünün hükmünü işittik ve tereddütsüz itaat ettik.¹⁴ Rabbânî velîlik Allâh'ın emirlerine uyma, şirk ve dalâletten uzak kalmakla gerçekleşir. Hidâyetin şartı itaattir. Bundan dolayı Allâh'ın emirlerine itaat etmeli ve onun yoluna tabi olmalıyız. Bu meyanda Allâh Teâlâ (c.c.) şöyle buyurur; “*Allâh'a itaat edin, peygambere itaat edin*” de. *Eğer yüz çevirirseniz bilin ki ona yüklenen sorumluluğu ancak ona ait; size yüklenen görevin sorumluluğu da yalnızca size aittir. Eğer ona itaat ederseniz doğru yola erersiniz. Peygambere düşen ancak apaçık bir tebliğdir. Onlara deki: Allâh'a ve Rasûlü'ne tam bir sadâkatle, amellerinizin de göstereceği şekilde itaat edin.*”¹⁵ Kişinin itaati sağlam itikat ve halis niyet ile zâhirî veya bâtınîdir. Âyetteki tekrâr ise itaatin vucûbiyetini gösterir.

Allâh Teâlâ (c.c.)âyette mü'minleri zikrediyor ve onları isimleri ile tanıtıyor. Onları kendisine ve Resûlüne îmân edenler olarak anlatıyor; “*Mü'minler ancak Allâh'a ve Peygamberine inanan, onunla beraber toplumu ilgilendiren bir iş üzerindeyken ondan izin almadan çekip gitmeyen kimselerdir. O halde bazı işlerini görmek için senden izin isterlerse, içlerinden dilediğine izin ver ve onlar için Allâh'tan bağışlama dile. Şüphesiz Allâh çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*” (Nur: 72/23). Âyetin mefhûmundan mü'minlerin Allâhve Resûlüne îmânlarının gerçekleşmesi, ancak îmân ve taat ile olduğu anlaşılıyor. Çünkü onlar Velâ ve Berâ'nın gereklerindedir.¹⁶

a. Peygamber Efendimizi Sevmek Nasıl Olur?

Burada mutasavvıfların Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i sevmenin mü'minler üzerindeki tezâhürlerinin neler olması gerektiğini vurgulamak isteriz. Onlar her sevginin somut bazı belirtileri olduğu gibi, Peygamber Efendimizi sevmenin de somut tezâhürleri olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tezâhürleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Resûlullah (s.a.v.) Efendimizin Sünnetine Uymak

Kişi sevdiğini başkalarına tercih eder. Sevdiğine uymayı da başkalarına uymaya tercih eder. Aksi takdirde sevgisinde samimi değildir, kupkuru bir iddia içerisindedir. Resûlullah (s.a.v.)'ı seven kişinin üzerinde sevginin şu alâmetleri bulunur:

O'nun (s.a.v.) sünnetlerini nefsinde uygular, tatbik eder. O'nun sözlerine, davranışlarına uyar. Emirlerine riâyet eder, yasakladıklarından kaçınır. Rahat ve huzurlu zamanlarında da;

¹⁴ Komisyon, *el-Müntehab*, I, 527; Sadî, I, 527; Hatib, Muhammed Abdullatif, *Evdahü't-Tefasir*, el-Matbaa'l-Mısriyye, Kahire 1964, X, s. 5214; Fethü'l-Beyan, IX, 251.

¹⁵ *Fethü'l-Beyan*, IX, 253; *el-Mehasin*, VII, 402; Komisyon, *el-Müntehab*, I, 528.

¹⁶ İbn Abbas, I, 66; Beydavî, II, 64; İbn Kesir, II, 302; el-Keşşaf, I, 487; el-Hazin, I, 353.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

darlık, üzüntü ve sıkıntılı zamanlarında da onun edebiyatıyla edeplenir. “(Ey Muhammed) De ki; Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin.”(Âl-i İmran, 3/31) âyeti bunun delilidir.¹⁷

Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz de kendisine uymamızı, onun gibi bir yaşantıya sahip olmaya çalışmamızı emretmektedir. Kendisinin bize bıraktığı sünnet mirasının bizi doğruya ulaştıracağını, ona uyduğumuz sürece asla yanlışa düşmeyeceğimizi haber vermektedir. Bu konudaki pek çok hadîs-i şerîften bazılarını burada zikretmekte fayda mülâhaza ediyoruz:

Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: “Sözün en güzeli Allah’ın kitâbı Kur’ân’dır. En güzel yol, örnek alınacak hayat tarzı Muhammed’in (s.a.v.) yolu, hayat tarzıdır.”¹⁸

Hiz. Enes (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu naklediyor: “Yavrucuğum, bu benim sünnetimdir. Kim sünnetimi yaşatırsa beni sever; kim beni severse cennette benimle beraber olur.”¹⁹

İbn-i Sariye (r.a.) şöyle diyor: “Bir gün Resûlullah öğle namazından sonra bize öyle etkili bir vaaz verdi ki, onun etkisiyle gözler yaşardı, gönüller ürperdi. Adamın biri: “Ya Resûlellah, bu sanki bir veda konuşması oldu, bize ne önerirsin?” diye sordu. Resûlullah (s.a.v.): “Allah’tan korkmanızı, başınıza Habeşli bir köle bile lider seçilse onu dinleyip itaat etmenizi tavsiye ediyorum. Sizden kim yaşarsa pek çok ihtilaflar görecektir. İşlerin sonradan uydurulanlarından (bid’atlardan) kaçınmanızı öneriyorum. Zîrâ onlar sapıklıktır. Böyle bir zamana yetişen kimseye, sünnetime ve doğru yol ve hidayet üzere olan halifelerimin yoluna uymasını tavsiye ediyorum. Onlara dişlerinizle sımsıkı sarılın.”²⁰

İbn Ma’dikerb (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu naklediyor: “Dikkat edin ki, bana Kitap ve onunla beraber O’nun bir benzeri verildi. Yakında tok olarak koltuğuna yaslanmış bir vaziyette adamın biri çıkacak ve şöyle diyecek: “Siz Kur’ân’a sarılın. Onda helâlden ne bulursanız onu helâl kabul edin, haramdan ne bulursanız onu da haram kabul edin!” Dikkat edin! Allah Resûlü’nün haram kıldığı da aynen Allah’ın haram kıldığı gibidir.”²¹

İbn-i Ebî Râfi’den Resûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: “Sizden birinizi koltuğuna yaslanmış bir vaziyette bulmayayım ki, ona benim sünnetimden,

¹⁷Kâdi İyaz, *eş-Şifâ bi Ta’rifî Hukûki’l-Mustafa*, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 1988, II, s. 24.

¹⁸Buhârî, İ’tisam, VIII, 139.

¹⁹Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. Serve, *el-Câmiu’s-Sahih*, Çağrı Yay., İst., 1992, IV, s.46.

²⁰Ebu Dâvud, Süleyman İbnü’l-Esâs, *es-Sünen*, Dâru’l-Hadîs, Beyrut, 1394, V, s.12; Tirmizî, İlim, IV, 44.

²¹Ebu Davud, V, 12; Tirmizî, İlim, IV, 38.

emrettiğimden ya da yasakladığımdan bir şey gelir de o şöyle der: Bilmiyorum. Biz Allah'ın kitabında bulduğumuz şeye tabi oluruz.”²²

Peygamber Efendimiz Allah'ın sözcüsüydü. O'nun kitabını, emir ve tavsiyelerini, mesaj ve bilgilerini insanlara iletiyordu. Allah kendisine bazen açıklama, izah etme ve örnek verme görevi vermişken, bazen de tali ve ayrıntı kabilindeki meselelerde hükmü açıklama vazifesi yüklemişti. O bu görevlerini yaparken zaten Yüce Allah'ın gözetimindeydi. Eğer bir eksiklik veya teknik bir yanlışlık olsaydı kendisini mutlaka uyarırdı. Bu nedenle Hz. Muhammed'in söylediği her söz, yaptığı her davranış Allah'ın onayından geçmiş demektir. Aksi takdirde zaten uyarılmaya muhatap olurdu ki, bu da Allah'ın yol göstermesi cinsinden kabul edilecektir. Sonuç olarak Peygamber Efendimiz'in her sözü ve emrini, Allah'tan gelmiş olduğunu kabul edip ona göre davranmak gerekmektedir.²³

Ebu Hureyre (r.a.) Allah Resûlü'nün (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: *“Ümmetimden olan herkes, sakınıp kaçınan hariç, cennete girecektir, buyurdu. “Ya Resûlellah: Kim sakınıp kaçınır? diye sorduklarında: Kim bana itaat ederse cennete girer, kim de bana karşı gelirse cennete girmekten sakınıp kaçınmıştır.”* buyurdular.²⁴ Cennete girmenin yolu Resûlullah'a itaat etmekten; itaat etmenin yolu da O'nu (s.a.v.) gereği gibi sevmekten geçmektedir.

Cabir bin Abdullah şöyle bir hadîs naklediyor: *“Kim Muhammed (s.a.v.)'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de Muhammet (s.a.v.)'e karşı gelirse Allah'a karşı gelmiş olur.”²⁵* Allah'a ve Peygamberlerine itaat etmeyen kişi onları sevmiyor demektir. Allah da kendisine itaat etmeyeni, sevgide Kendisini ve Resûlü'nü tercih etmeyeni neden sevsin ki?

2. İsmi Anıldığında Salavât Getirmek

Peygamber sevgisinin diğer bir belirtisi de O'nu çok hatırlamaktır. Kim birisini çok severse onu çok anar. Onunla görüşmeyi, buluşmayı çok ister. Zîrâ seven sevgilisiyle buluşmaktan pek hoşlanır. Peygamberimizin adı anıldığında, O'nu seven kişi gönlündeki sevgi ve hürmetinden dolayı bir özlem, bir hasret duyar. O'nu görmeyi arzular.

Bu hürmet, sevgi ve özlem Hz. Peygambere dua etmeyi, O'na salavât getirmeyi gerektirir. İsm-i şerîflerini duyan âşıklar gönüllerindeki sevdanın coşması sonucunda salavât getirirler.²⁶ Bunu da şu âyetin emrine uyarak büyük bir içtenlikle ve coşkuyla söylerler:

²² Ebu Davud, V, 12; Tirmizî, İlim, IV, 37.

²³ Yalçın, a.g.e., s.212.

²⁴ Buhârî, İ'tisam, VIII, 139.

²⁵ Buhârî, İ'tisam, VIII, 140.

²⁶ Yalçın, a.g.e., 214.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

“Şüphesiz Allah ve Melekleri Peygambere çok salavât getirirler. Ey iman edenler! Siz de O’na salavât getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin.”(Ahzab, 33/56)

Yüce Allah kendisine hamd etmeyi insanlara emrettiği gibi bu âyette de Peygamberine salavât getirmeyi, duâ etmeyi, saygı ve hürmet göstermeyi emretmekte ve farz kılmaktadır.

Süfyân-ı Servî ve diğer bazı âlimler, Allah’ın Peygamber’e salavâtı, rahmet etmek; meleklerin salavâtı ise istiğfarını istemek şeklinde açıklamışlardır.²⁷ Bazı âlimler de Allah’ın salavâtı kulunun şanını yüceltmek, meleklerin salavâtı ise hürmetlerini sunmaktır, demişlerdir.

Allah Teâlâ Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’e namazlarda da salavât getirmeyi emretmiştir. Peygamberinin bu husûsu tebliğini bildirmiştir. O da kendisine namazlarda salavât getirilmesini söyleyerek sünnet haline getirmiştir. Hz. Ömer (r.a.) Peygamberimizin şöyle dediğini bildirmiştir: “*Namazda bana salavât getirmeyenin namazı makbul değildir.*”²⁸ İbn-i Abbas (r.a.) da şu hadîs-i şerîfi naklediyor: “*Kim namaz kılar ve içinde bana ve Ehli Beytime salavât getirmezse namazı kabul olmaz.*”²⁹

Yukarıdaki âyet inince Peygamberimize salât ve selâm getirmenin nasıl olacağıyla ilgili sahabenin tereddütleri olmuş ve bunun üzerine durumu kendisine ileterek açıklama istemişlerdir. Bu konuda bazı hadîs-i şerîfler nakledilmektedir. İbn-i Mes’ûd el-Ensarî (r.a.) şöyle anlatıyor: “Biz Sa’d bin Übade’nin meclisinde oturuyorduk ki Resûlullah (s.a.v.) çıkıp yanımıza geldi. Beşîr b. Sa’d kendisine: “*Yüce Allah Sana salavât getirmemizi emretti. Ya Resûlallah! Nasıl salavât getireceğiz?*” Resûlullah epeyce sustu. Hatta biz; keşke bu soruyu sormasaydı, diye temenni ettik. Peygamberimiz (s.a.v.) sonra: “Allahümme salli” ve “Allahümme bârik” duâlarını okuyun. Selâm ise size daha önce öğretildiği gibidir.”³⁰ buyurdular. “Selam ise size daha önce öğretildiği gibidir.” Yani teşehhüdde size öğretildiği gibi. “Es-selamu aleyke eyyuhe’n-Nebiyu ve rahmetullahi ve berekâtuhu.” Yani “Ey Peygamber Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun.”

İbn-i Mes’ud (r.a.) Resûlullah’ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: “*Biriniz Allah’a dua edip bir şey istediği zaman, duasına Allah’a layık olduğu şekilde hamd, övgü ve senâ ile başlasın. Sonra Peygamberine (s.a.v.) salavât getirsin. Sonra da dilediğini istesin. Duanın kabulüne en uygun budur.*”³¹

²⁷ Tirmizî, Vitr, II, 356.

²⁸ Kâdî İyaz, a.g.e., II, 64.

²⁹ Kâdî İyaz, a.g.e., II, 564.

³⁰ Müslim, Müslim b. Haccac El Kuşeyri El Neyseburi, *Sahih-i Müslim*, (6. Baskı), Muhakkık, Abdul Azim Abdul Kavi ve Zekiyeddin el Munziri, Mektebul İslami, Beyrut Lübnan, 1978., Salat, I, 305, Hadis No: 405.
³¹ Ebu Davud, Vitr, II, 162.

Ayrıca bir kişi Hz. Peygamberi (s.a.v.) hatırlayıp andığı, ism-i şeriflerini söylediği, duyduğu, bir yere yazdığı, ezan, kamet okunduğu, mescid veya camiye girdiği zaman O'na saygı ve hürmet göstererek salât ve selam okuması gerekir. Adını duyduğunda gönlünde bir hüznün ve burukluk hissetmelidir.³² İshak et-Tuciybi şöyle anlatıyor: “Peygamberimizin (s.a.v.) vefatından sonra sahabe-i kirâm O’nu (s.a.v.) her hatırladıklarında mutlaka gönüllerinde bir ürperti hisseder, tüyleri diken diken olur ve ağlarlardı.” Tabînin çoğunluğu da Peygamberimize olan muhabbetlerinden, sevgilerinden ve ona duydukları iştiyâktan dolayı böyledirler.³³

İslâm büyükleri kitaplarının başına ve sonuna salât ve selâmı mutlaka yazarlardı. Ebu Hureyre (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) şöyle buyurduğunu nakleder: “*Kim bir kitapta, yazılı bir metinde bana salavât getirirse, ismim o kitapta olduğu sürece melekler Allah’tan o kimse için af dilerler.*”³⁴

Peygamberimiz (s.a.v.) kendisine salavât getirmenin önemini ve değerini anlatırken şöyle buyuruyor: “*Kim bana bir kere salavât getirirse Allah kendisine on kere salavât getirir. (Kendisine hayır ve bereket ihsan eder.)*”³⁵

Enes bin Malik (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: “*Kim bana bir kere salavât getirirse Allah kendisine on kere salavât getirir. (Kendisine hayır ve bereket ihsan eder.) Kendisinin on hatası silinir. Makâmı on derece yükseltilir.*” Başka bir rivayette: “*Kendisine on sevap yazılır.*” ilâvesi de bulunmaktadır.³⁶

Pek çok sahabînin naklettiği bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor: “*Kim “Allah’ım Hz. Muhammed’e (s.a.v.) rahmet et. Kıyamet gününde O’nu (s.a.v.) sana yakın olan menzile yerleştir” derse o kimseye şefaetim şart olur.*”³⁷İbn-i Mes’ûd (r.a.) Resûlullah’ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu haber veriyor: “*Kıyamet gününde insanların bana (s.a.v.) en yakın olanı bana en çok salavât getirendir.*”³⁸

Ebu Hureyre (r.a.) Resûlullah’ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: “*Hangi topluluk bir yerde oturur ve sonra Allah’ın adı anılmadan ve Peygamberine (s.a.v.) salavât getirilmeden oradan ayrılırlarsa yazık etmiş olurlar. Allah onlara dilerse azap eder, dilerse affeder.*”³⁹

32 Kâdî İyaz, a.g.e., II, 66.

33 Kâdî İyaz, a.g.e., II, 25-26.

34 Kâdî İyaz, a.g.e., II, 75.

35 Müslim, Salat, I, 306, Hadis No: 408.

36 Müslim, Salat, I, 288; Ebu Davud, II, 184, Hadis No:1530; Tirmizî, Vitr, II, 355.

37 Müslim, Salat, I, 288.

38 Tirmizî, Vitr, II, 354.

39 Tirmizî, Deavat, V, 461.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

Peygamberimiz (s.a.v.) diğerk bir hadis-i şerîflerinde şöyle buyuruyor: “*Kimin yanında adım anılır (söylenir) da bana salavât getirmezse cimrilik yapmış olur.*”⁴⁰

3. Resûlullah (s.a.v.)’ın Sevdiklerini Sevmek

Peygamberimizin (s.a.v.) sevdiklerini sevmek ve O’nu sevenleri sevmek de kendisini sevmenin bir gereğidir. Ailesini, ehl-i beytini, ashâbını, muhâcir ve ensârı sevmek peygamber sevgisinin gereğidir. Zîrâ seven sevgilisinin sevdiklerini de sever.⁴¹

Bunu belirten hadis-i şerîflerden birkaç tanesini nakletmekte fayda vardır. Peygamberimiz (s.a.v.) torunu Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’i çok seviyordu. Hz. Hasan’ı sevdiğini belirtmiş ve Allah’ın onu sevmesini şöyle dua ederek istemişti: “*Allah’ım! Ben Hasan’ı seviyorum. Sen de onu sev ve onu seveni sevindir.*”⁴²

“*Allah’ım! Ben Hasan ve Hüseyin’i seviyorum. Sen de onları sev.*”*Kim Hasan ve Hüseyin’i severse, beni de sever. Kim Hasan ve Hüseyin’e kin duyarsa Allah’a da kin duymuş olur.*”⁴³ “*Ensârı sevmek îmandandır.*”⁴⁴ Diğerk bir hadiste: “*Ensârı ancak mü’min olanlar sever. Münâfik olanlar ise onlara kin duyar. Kim Ensârı severse, Allah da onu sever. Kim Ensâra kin duyarsa Allah da o kimseye kin duyar.*”⁴⁵

Kendisine içki haddi uygulanan birisine sahabeden bazılarının lanet etmesini Peygamberimiz (s.a.v.) hoş karşılamayıp şöyle buyurmuştu: “*O’nu lanetleme! O, Allah’ı ve Peygamberini seviyordu.*”⁴⁶

Sahâbe ve Tabiînin içinde Hz. Peygamberin (s.a.v.) sevdiği her şeyi seven, sevmediklerinden de uzak duran pek çok kimsenin örnek davranışları kaynaklarda anlatılmaktadır. Hatta hadis kitaplarında bazı yemekleri, giysileri ve eşyayı sırf Resûlullah (s.a.v.) sevdiği için sevenlerle ilgili pek çok bilgi bulunmaktadır.

Ayrıca Resûlullah’a (s.a.v.), O’nun ailesine, ehl-i beytine, ashâbına, muhâcir ve ensâra düşmanlık besleyenleri, kin ve öfke duyanları da sevmemek gerekir. O’nun sünnetini sevmeyenleri, sünnetine uymamayı alışkanlık haline getirenleri, getirdiği dinde bid’at üretenleri, getirdiklerini ve söylediklerini hafife alanları, önemsemeyenleri de sevmemek gerekir. Bu konuda sahabe-i kiram babalarıyla, kardeşleriyle, akrabalarıyla savaşmış; onlara

⁴⁰Suyûtî, Celalüddin Abdurrahman, *el-Câmiu’s-Sağîr min Ehâdisi’l-Beşîri’n-Nezîr*, I, Dâru’l-Ma’rife, Beyrut, ts, III, 216.

⁴¹Kâdî İyaz, a.g.e., II, 25-26.

⁴²Müslim, Fezâilî’s-Sahâbe, II, 1882-1883.

⁴³Kâdî İyaz, a.g.e., II, 26.

⁴⁴Buhârî, Menâkıb-ı Ensar, IV, 223.

⁴⁵Buhârî, Menâkıb-ı Ensar, IV, 223

⁴⁶Kâdî İyaz, a.g.e., II, 24.

düşmanlık yapmış ve savaşlarda onları öldürmüşlerdi. Hatta münâfıkların lideri olan Abdullah b. Übey b. Selül için oğlu Abdullah Resûlullah'a (s.a.v.) gelerek şöyle demişti: “Ya Resûlullah! Eğer istiyorsan babamın kafasını kesip sana getireyim.” Yani babasını öldürmek istediğini söylemişti, fakat Resûlullah (s.a.v.) kabul etmemişti.⁴⁷

Bu hususta Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Allah’a ve âhiret gününe inanan bir milletin, babaları, oğulları, kardeşleri veya akrabaları da olsa Allah’a ve Peygamberine düşman olanlara sevgi beslediklerini göremezsin. İşte Allah, imanı bunların kalplerine yazmış, katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacak ve orada ebedi kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah’tan hoşnut olmuştur. İşte onlar, Allah’tan yana olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecek olanlar, Allah’tan yana olanlardır.” (Mücadele, 58/22)

Kim bu vasıflara sahip olursa Peygamber’e (s.a.v.) olan sevgisi tamdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’e karşı velâ ve berâ görevini yerine getirmiş demektir. Kim de bu vasıflardan bazısına uymuyorsa peygamber sevgisi eksiktir.

C. Şeytan ve Tağut İçin Olan Velâ ve Berâ

Kur’ân-ı Kerîm’de Allahu Teâla bazen direk bazen dolaylı olarak şeytanın dostlarından bahsederek onların dünyada ve ahirette akıbetlerinin nasıl olacağı konusunda biz kullarını bilgilendirmiştir. Bu konuda Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Allah iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kâfirlerin velileri ise tâğuttur. (O da) onları aydınlıktan karanlıklara (sürükleyip) çıkarır. Onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalırlar.” (Bakara: 2/257)

Tefsîr kitaplarında tağutun şeytan, putlar, kötü arzular, kâfirler, müşrikler, özetle insanı doğru yoldan uzaklaştıran şeyler olduğu ifade edilmektedir.⁴⁸ Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

⁴⁷ Kâdî İyaz, a.g.e., II, 27.

⁴⁸ Beğavi, I,315;Zemaşşeri, Ebu'l-Kasim Mahmud b. Ömer b. Ahmed, *el-Keşşaf an Hakâiki Ğavâmidi't-Tenzil*, (3. Baskı), Darü'l-Kitabi'l-Ârabî, Beyrut 1407, I, s. 304; Beydâvî, XVI, 500; Komisyon, *et-Tefsiru'l-Müyyesser*, İşraf: Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî, Riyad ts., I, 43.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

“(Ey Muhammed!) Sana indirilen Kur'an'a ve senden önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmüyor musun? Tâgût'u tanımamaları kendilerine emrolunduğu halde, onun önünde muhakeme olmak istiyorlar. Şeytan da onları derin bir sapıklığa düşürmek istiyor.” (Nisa: 4/60)

Başka birâyette ise şöyle buyurmaktadır:

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادِ

“Tağut'tan, ona kulluk etmekten kaçınan ve içtenlikle Allah'a yönelenler için müjde vardır. O halde kullarımı müjdele! (Zümer: 39/17)

Başka bir ayet-i kerîmede de şöyle buyrulur:

يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا (Nisa: 4/120)

“Şeytan onlara (birçok) va'dde bulunur ve onları kuruntulara sürükler. Oysa şeytan, ancak aldatmak için onlara vaadde bulunuyor.”

Yani, şeytanlar dostlarına yalancı vaadlerde bulunurlar. Onlara sevinecekleri şeyleri haber verirler, makam ve riyâset vadederler. Onlara infak etmemeleri için fakirliği vehmettirir, bu dünyanın fani olmayacağını umdurur, böylece halkı Rablerinden saptırmaya, Allah'a ibadetten alıkoymaya çalışırlar. Öldükten sonra dirilmemeyi, azabın olmayacağını telkin ederler⁴⁹.

Şüphesiz şeytan dünyadaki tabilerinden ve dostlarından beri olacak onları âhirette rüsvâ edecek kendisine uydukları için ayıplayacaktır. Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurdu:

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلْمُزُونِي وَلَوْمُوا أَنفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“İş bitirilince şeytan da diyecek ki: "Şüphesiz Allah size gerçek olanı söz verdi. Ben de size söz verdim ama yalancı çıktım. Zaten benim sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi çağırdım, siz de hemen bana geliverdiniz. O halde beni kınamayın, kendinizi kınayın. Artık ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız. Şüphesiz ben, daha önce sizin, beni Allah'a ortak koşmanızı kabul etmemiştim. Şüphesiz, zalimlere elem dolu bir azap vardır." (İbrahim: 14/22)

Âhirette hesap gününde şeytan kendisine uyan dostlarına şöyle seslenecek: “Size Allah da vadetti ben de vadettim. Allah gerçek olanı ve olacak şeyleri söyledi ve vadedinde doğru çıktı. Ben ise, size boş ve olmayacak şeyleri vaat ettim. Şu anda ben yalancı çıktım! Oysa siz,

⁴⁹ İbn Abbas, I, 80; Kurtubi, V, 376; eş-Şa'ra'vî, Muhammed Mütevelli, *Havâtru'l Kur'âniyye*, Ahbâru'l-Yevm, Mısır, 1997, V, s. 2653; Zemahşerî, el-Müyyesser, I, s.177.

benim size apaçık bir düşman olduğumu biliyordunuz; size doğru şeyleri vaat etmeyeceğimi de bilmeli değil miydiniz?”⁵⁰

Ayetin mefhûmundan anlaşılın: Şeytan teslim olmaz aksine onları çağırır, çalışır, mücadele eder, vesvese verir, hile yapar yalanlar, töhmet nispet eder ve tuzak hazırlar. Bu onun dünya ve âhiretteki tabiatıdır. Âhirette ise onlardan berî olur. Oysa onlar onun dostları ve yardımcılarıydılar. Kendisini değil de aksine kendi kendilerini ayıplamalarını söyler. Çünkü ben sizi cennete değil cehenneme kılavuzladım. Onlardan kendilerini kınamalarını talep eder. Onları kendisinin azap etmediğine cehennemden de kurtaramayacağını, kendisinin de onlar gibi olduğunu söyler. Aksine cehennemin içinde bile onları aldatır ve yalan söyler. Bu onların kâfir ve imansız olduklarından dolaydır. Kendi etbaini ve yardımcılarını kendisine ittiba edip itaat etmeleriyle ayıplar. Denilmiştir ki şeytan ashabından yardımcılarından dostlarından onları zorlamadığı halde itaat etmeleri Hz. Allah'ı bırakıp onu veli edinmeleri sebebiyle beri olmuştur. Bundan dolayı şeytan onların kendisine itaat ettiğini kendisinin de hem onlardan hem de itaatlerinden beri olduğunu ispat etmiştir. Bunun için şöyle dedi: “Beni değil kendinizi ayıplayınız.” yani önünüzde Hz. Allah'ın emri vardı. Sizi sağlam delillerle beraber Hakka davet etti. Yine önünüzde benim burhansız ve delilsiz davetim vardı. Sizin üzerinizde hafif vesvesemin dışında caydırıcı gücüm yoktu. Buna rağmen siz bana itaat edip Rabbinize âsî oldunuz. Böylece şeytan onlardan berî olacak onları töhmet altında bırakacak. Bu ona itaat etmeleri ve uymaları sebebiyledir. Fakat Allah Teâlâ şeytanın ve avânesinin âhirette azâb-ı elîme düşeceğini açıklayarak ona itaat yoktur beyanında bulundu. Şeytan haber veriyor ki kendi kanaatine göre ona ittiba edenler olacak. Allah Teâlâ da şeytanın bu zannının doğru olduğunu açıklıyor. Gelecekte şeytana uyanlar olacağını bildiriyor. Allah bundan muhafaza eylesin.

يابني ادم لا يفتننكم الشيطان كما اخرج ابويكم من الجنة نزاع عنهما لباسهما ليريهما سوءتهما من حيث لا ترونهم انا جعلنا الشياطين اولياء للذين لا يؤمنون

“Ey Âdemoğulları! Avret yerlerini kendilerine açmak için, elbiselerini soyarak ana babanızı cennetten çıkardığı gibi, şeytan sizi de saptırmasın. Çünkü o ve kabilesi, onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz Şeytanları, iman etmeyenlerin dostları kılmışızdır.” (Araf: 7/17)

وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ

⁵⁰ Şeytan/İblis ile ona uyanların ateşteki çekişmeleri hak. bkz. A'raf, 7/38, 39; Ahzab, 33/66-68; Sebe, 34/31-33; Duman, *Beyânu 'l-Hak*, II,473.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

“Şeytan onlar hakkındaki zannını doğru çıkardı. İnananlardan bir grup dışında hepsi ona uydular. Oysa şeytanın onlar üzerinde hiçbir hâkimiyeti yoktu. Ancak âhirete inananları, onun hakkında şüphe içinde bulunanlardan ayırt edelim diye (ona bu fırsatı verdik). Senin Rabbin her şey üzerinde hakiki bir koruyucudur.” (Sebe: 34/20-21)

“İblis demişti ki: ‘Şu benden üstün tuttuğuna da bak! Eğer bana kıyamet gününe kadar mühlet verirsen yemin ederim ki çok azı hariç, Âdem’in neslini kesinlikle kendime bağlayacağım.’”(İsrâ: 17/62; A’raf: 7/17)

Nitekim öyle oldu ve ne yazık ki İblis iddiasında haklı çıktı.⁵¹ İşte burada şeytânî zannın manasının gerçekleştiğini görüyoruz. Şeytana itaat onun için velâ ve berâ manasındadır. Ayetin mefhûmundan anlaşılan görüş budur.⁵² Beşer ona ittiba ettiğinde bu zan meydana gelir. Âhirette ise, onları cehenneme atar ve berî olur. Orada şeytan kendisini velî edinen, uyan, itaat eden ve yardım edenden beridir. Şeytan dünyada ve âhirette onları rüsvâ eder. Dünyada onları müşrik ve sapık yaparak ölünceye kadar imansız eder ve öyle bırakır. Kıyamet gününde de kendisine itaat ettiklerinden onu veli seçtiklerinden dolayı onları fezâhete uğratıp rüsvâ eder. Geçen ifadelerden anlaşıldığı gibi şeytana velâ ve berâ ona itaat etmek ona sevgi beslemek onun yaptığını benimsemekle olur. Ayetler ve tefsirler onun tuzağını hilesini yalanını küfrünü insanlığa kötülüğünü açıklamıştır. Zikrettiğimiz âyetlerin ve tefsirlerin mefhûmundan çıkan budur.

Sonuç

Velâ ve berâ konusu bir mü’minin hayatı boyunca takındığı bütün tavırları içerisine aldığı için geniş bir konu olup yanlış anlaşılması durumunda itikâdî yönden yanlış eğilimlere sapma tehlikesini de hâizdir. Şöyle ki, târih içerisinde birçok mü’min ferdî olarak veya fırkalar hâlinde bu konuyu yanlış yorumlamaları sebebiyle mü’min ve mütedeyyin insanları küfürle, şirkle veyâ nifakla ithâm edebilmişlerdir. Allâh Teâlâ (c.c.) için buğzediyorum zannınca mü’minlere buğzedenler olduğu gibi, diyalog kuruyorum diyerek kâfirleri mü’minlere tercîh edenler de olmuştur. Bu sebeple konu çok iyi anlaşılmalı, mü’minlere esirgenen sevgi, muhabbet ve alâka kâfirlere sergilenmemeli ve ehl-i kible olan mü’min ve muvahhidlerin de tekfir edilip düşmân ittihâz edilmesinden sakınılmalıdır. Konuyla alâkalı

⁵¹ Duman, *Beyânu’l-Hak*, II, 193.

⁵² Kasimî, Muhammed Cemalüddin b. Muhammed Said el-Hellakî, *Mehasinü’t-Tevîl*, (Thk: Muhammed Basel Uyun es-Sevd), Darü Kütübi’l-İlimiyye, Beyrut 1418, VIII, s.142.

olması sebebiyle burada diyalogun dinler arasında değil de Müslümanlar arasında, tarikatlar ve cemaatler arasında olması gerektiğini vurgulamak isteriz. Zîra velâ ve berâ ile ilgili âyet-i kerîmelerin tamâmında Yüce Rabbimiz bizden mü'minleri sevmemizi, onlarla birlikte olmamızı ve onları desteklememizi emrederken, kâfirleri dost edinmekten ve onları mü'minlere tercih etmekten de sakındırmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken konulardan birisi de kâfirleri dost edinmemek onlarla hiçbir ilişkiye girmemek veyâ onları her gördüğümüzde onlarla savaşmak anlamında olmadığıdır. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'i anlamamızda yegâne rehberimiz olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Yahudi ve Hristiyanlarla alışveriş yapmış, onlarla anlaşmalar imzâlamış, kendilerine saldırmadıkları takdirde onlarla savaşmamıştır. Bu sebeple onlarla mü'minlerle olduğumuz gibi can-u gönülden dost olamamak ve onları mü'minlere tercih etmemek, onlarla mü'minlere zarar verecek paylaşımlarda bulunmamak ve Yüce Rabbimizi ve Resûlullâh (s.a.v.) Efendimizin manevî şahsını rencide edecek tarzda onlarla ilişki kurmamak şartıyla normal insânî ilişkilerde bulunulmasında sakınca yoktur.

Yukarıda ifâde ettiklerimize binaen, hadis ve ayetlere dayanarak îmân edenlere velâ etmek, onlara yönelik sevgi, yakınlık, itaat ve onları desteklemekle gerçekleşir. Kâfirlere yönelik velâ veya müvâlât etmek ise onlara yakın olmak, onları sevmek ve onlara tabi olmakla gerçekleşir. Bu yüzden kâfirlere müvâlât etmek söz, fiil ve niyet olarak onlara yaklaşmakla gerçekleşmektedir. Bundan dolayı müslümanlığını iddia edip de müslümanların acılarını paylaşmayan, sevdiklerini sevmeyen, buğzettiklerine buğzetmeyeninin dininde şüphe, akidesinde ise karışıklık vardır.

Şüphesiz ki her mü'min istidâdı ölçüsünde Allâh Teâlâ (c.c.)'yı ve Resûlullâh (s.a.v.) Efendimizi sevmektedir. Ancak bu sevginin kemâlâta erip Allah ve Resûlünün istediği seviyeye ulaşması gerekmektedir. Yani mü'min Allah için gerçek velâ ve berâ anlayışına sahip olmalıdır. Zira îmanın kemâlinin bununla doğru orantılı olduğu çeşitli âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerde vurgulanmaktadır. Bir taraftan Allah (c.c.) ve Resûlünü (s.a.v.) canından, malından ve bütün sevdiklerinden daha çok severken, diğer taraftan Allah (c.c.) ve Resûlünün (s.a.v.) sevmediklerinden de teberrî etmeye azamî gayret serfetmelidir.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

Kaynakça

- Abdullah b. Abdülmuhsin, *et-Tefsirü'l-Müeyesser*, (2. Baskı), Suudi Arabistan 1430/2009.
- Abdullah İbn Abbas, *Tenvirü'l-Mikyâs min Tefsir İbn Abbas*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1412/1992.
- Beğavî, Ebu Muhammed el-Hüseyin b. Mesud, *Meâlimü't-Tenzîl*, (Thk: Muhammed Abdullah en-Nemir), Darü Taybe, Suudi Arabistan 1417/1997.
- Beydavî, Nasiruddin Ebu Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed eş-Şirazî, *Envarü't-Tenzil ve Esrarü't-Tevîl*, (Thk: Muhammed Abdurrahman el-Meraşlı), Darü İhyai't-Turasi'l-Ârabî, Beyrut 1418.
- Buhari, Muhammed b. İsmail Buhari, *Sahihu'l-Buhari*, (1.Baskı), (Tahkik: Muhammed b. Züheyr b. Nasır en-Nasır), İhyau Trasil-Arabî, Beyrut 2001.
- Duman, M. Zeki, *Beyânu'l-Hak (Kur'an-ı Kerîm'in Nüzul Sırasına Göre Tefsiri)*, Fecr Yayınları, Ankara 2008.
- Dumlu, Mikail. *Tasavvufî Düşüncede Muhabbet*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) AÜSBE, 2002.
- Ebu Dâvud, Süleyman İbnü'l-Esâs, *es-Sünen*, Dâru'l-Hadîs, Beyrut, 1394.
- Ebû Nu'aym, Ahmed b. Abdullah el-İsfehânî, *Hilyetu'l-Evliyâ' es-Se'âde*, Mısır.
- Güzel, Fahri, *Sevgi Ekseninde İnsan-Allah İlişkisi*, AÜSBE, (Yüksek Lisans Semineri), Erzurum, 2000.
- Hatib, Muhammed Abdullatif, *Evdahü't-Tefasir*, el-Matbaa'l-Mısriyye, Kahire 1964.
- Hazin, Alauddin Ali b. Muhammed b. İbrahim b. Ömer eş-Şeyhî Ebu'l-Hasan, *Lübabü't-Tevîl fi Meani't-Tenzil*, (Tsh: Muhammed Ali Şahin), Darül Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1415.
- İbn Kayyim el-Cevzî, Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb b. Sa'd Şemsuddîn, *el-Cevâbu'l-Kâfi limen Se'ele 'ani'd-Dâ'i ve'd-Devâ'i*, (1. Baskı) Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1997.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-'Azîm*, (thk. Muhammed Huseyn Şemsuddin), (1. Baskı), (I-VII.) Dâru'l-Kutubi'l-İlmiye, Beyrut 1998.
- İbn Recep el-Hanbelî, *Câmi'u'l-'Ulumi ve'l-Hikem*, (3. Baskı), Mustafâ el-Bânî el-Halebî, Mısır 1382. 1962.
- el-İsfehanî, Hüseyin b. Muhammed Rağîb. *el-Müfredât fi Ğarîbi'l-Kur'ân*, Dâru Kahraman, İst., 1986.

Kannucî, Ebu Tîb Muhammed Sıddık Han b. Hasan b. Ali b. Lütfillah el-Buharî, *Fethü'l-Beyan fi Makasidi'l-Kur'an*, (Thk: Abdullah b. İbrahim el-Ensarî), el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 1412/1992.

Kasımî, Muhammed Cemalüddin b. Muhammed Said el-Hellakî, *Mehasinü't-Tevîl*, (Thk: Muhammed Basel Uyun es-Sevd), Darü Kütübi'l-İlimiyye, Beyrut 1418.

Komisyon, *el-Müntehab*, Müessesetü'l-Ehram, Mısır 1416/1995.

Muhammed Muhammed Abdüllatif el-Hatib, *Evdahü't-Tefasir*, el-Matbaa'l-Mısriyye, Kahire 1964.

Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebibekr b. Ferh el-Ensarî Şemsuddin, *el-Câmi li-Ahkâmi'l-Kur'an (Tefsirü'l-Kurtubî)*, (Thk: Ahmed el-Berdunî ve İbrahim Edfiş), Darü Kütübi'l-Mısriyye, Kahire 1384/1964.

Muhammed Nu'aym Yasin, *Kitâbu'l-Îmân -Erkânuhu, Hakikatuhu, Nevâkiduhu, Cem'iyet-u 'Ummâli'l-Metâbi'*, Ürdün tsz.

Kâdî İyaz, *eş-Şifâ bi Ta'rifî Hukûki'l-Mustafa*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1988, II.

el-Kahtânî, Muhammed Said, *el-Velâ' ve'l-Berâ' fi'l-İslam*, (1. Baskı) Dâr-u Tîbet-I Mekke el-Mükerreme, Riyâd 1402/1982.

Müslim, Müslim b. Haccac El Kuşeyri El Neyseburi, *Sahihi Müslim*, (6. Baskı), Muhakkık, Abdul Azim Abdul Kavi ve Zekiyeddin el Munziri, Mektebul İslami, Beyrut Lübnan, 1978.

Nisaburî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmet b. Muhammed b. Ali el-Vahidî, *el-Veciz fi Tefsiri'l-Kitabi'l-Âziz*, (Thk: Safvan Adnan Davudî), Darü'l-Kalem, Beyrut 1415.

Suyûtî, Celalüddin Abdurrahman, *el-Câmiu's-Sağîr min Ehâdisi'l-Beşîri'n-Nezîr*, I, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, ts.

Tehânevî, Muhammed A'lâ b. Ali, *KitâbuKeşşâfi Istilahâti'l-Fünûn*, II, Tashih,

Muhammed Vecîh-Abdülhak-Gulam Kadir, *ez-İntişârât-ı Hayyam ve Şürekâu*, Kalküta, 1862.

Sadî, er-Rahman b. Nasır, *Teysirü'l-Kerimi'r-Rahman fi Tefsiri'l-Kelami'l-Mennan*, Müessesetü'r-Risale, 1420.

eş-Şa'ra'vî, Muhammed Mütevellî, *Havâturü'l Kur'âniyye*, Ahbâru'l-Yevm, Mısır, 1997.

Qasem, Rafeg Hamood Najî, *Kur'an'da Velâyet ve Berâet*, (Basılmamış Doktora Tezi) AÜSBE, 2016.

Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. Serve, *el-Câmiu's-Sahih*, Çağrı Yay., İst., 1992.

Yalçın, Selami, *Aşkta Sonsuzluk*, Bilge Yay., İst., 2001.

Velâ Ve Berâ Kavramları Bağlamında Allah Ve Resûlünü Sevmek

Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, (Kom.: Ali Bulaç ve ark.) Akçağ Yay., Ankara 1995.

Zamehşerî, Ebu'l-Kasim Mahmud b. Ömer b. Ahmed, *el-Keşşaf an Hakaik Ğavamid*, (3. Baskı), Darü'l-Kitabi'l-Ârabî, Beyrut 1407.